

Sabater/a

**GUIA DE BONES PRÀCTIQUES PREVENTIVES PER A
AUTÒNOMS I PIMES**

Índex

1	Definició	2
	Funcions	2
	Equips de treball emprats	2
2	Riscos genèrics	3
	Caigudes al mateix nivell	3
	Xocs amb objectes mòbils i immòbils	4
	Caiguda d'objectes per manipulació	4
	Caiguda d'objectes per desplom o esfondrament	5
	Cops, punxades i talls amb objectes o eines manuals	5
	Riscos de talls i cops produïts per contacte amb elements mòbils de màquines	7
	Projecció de partícules de goma, cuir, etc.	8
	Contacte tèrmic	8
	Contacte elèctric	8
	Risc d'incendi i explosió	9
	Derivats de l'exposició a productes químics	10
	Derivats de l'exposició a agents físics	11
	Derivats de la càrrega física de treball	12
	Derivats d'agents biològics	12
3	Equips de Protecció Individual	13
4	Formació general	13
5	Referències bibliogràfiques	14

El sabater és la persona que es dedica a reparar desperfectes i/o a substituir peces en qualsevol tipus de calçat o article de marroquineria, aplicant les tècniques i procediments necessaris; ho fa de forma autònoma i, si escau, sota la supervisió d'un responsable: restaura l'article amb la qualitat, acabats, terminis i condicions mediambientals i de seguretat exigits, i amb l'atenció al client adequada que demanda el servei.

A més elabora calçat a mida, també per a ortopèdia, tot aplicant les tècniques i processos específics per a fabricar-lo: atén els requisits sanitaris, estètics i tècnics demandats, així com els criteris ergonòmics, biomecànics i de prescripció facultativa, seguint les instruccions del responsable tècnic, complint la normativa sanitària i tècnica vigent, els criteris de qualitat, i les condicions destinades a prevenir els riscos personals i ambientals.

Petites empreses o tallers artesans, de manera autònoma o per compte d'altri, dedicats a la reparació i/o condicionament dels materials que componen el calçat o articles de marroquineria. També desenvolupa la seva activitat professional en grans, mitjanes i petites empreses, tant per compte aliena com de manera autònoma, dedicades a la producció i industrialització de patrons i escalats de calçat, marroquineria i guarnicioneria.

1. Definició

1.1 Funcions

Reparació de calçat i marroquineria

- Realitzar l'aprovisionament i atenció al client per a la reparació de calçat.
- Reparar articles de marroquineria.
- Realitzar la reparació de calçat.

Fabricació de calçat a mida i ortopèdic

- Seleccionar matèries primeres, productes manufacturats, eines i màquines de fabricació de calçat a mida i ortopèdic.
- Adaptar formons base per a fabricar calçat a mida i ortopèdic.
- Elaborar calçat a mida i ortopèdic.
- Adaptar o elaborar calçat per a l'espectacle.

1.2 Equips de treball emprats

Eines i altres: tisores elèctriques i manuals, ganivetes, martells, esmoladores, trepants de revòlver, tallaferros, bigòrnia, peses, pinces de subjecció, espàtules, cinta mètrica, tenalles, perforador i altres. Grapadores, claus, cargols, etc.

Equips i maquinària:

- Màquines de tall, assemblatge i acabat.
- Màquina de rebaixar i dividir. Màquina de formons per a eixamplar.

- Màquines de cosir.
- Màquines de enganxar i soldar.
- Màquines d'embastar i modelar.
- Forns.
- Premses i encunys.
- Màquines auxiliars de planxat, retallat, etiquetat i altres.

Materials i productes químics emprats habitualment

- Fils, teixits, pells, cuirs i altres, productes elaborats i semielaborats en tèxtil i pell. Fornitures. Productes elaborats i semielaborats d'aplicació en calçat ortopèdic.
- Estuc, fibra de vidre, resines.
- Productes d'acabat: tintures, ceres, pigments, esprais i altres.
- Productes de neteja i tractament: cremes, greixos i tints.
- Adhesius, coles, silicones i dissolvents.

2. Riscos genèrics

2.1. Caigudes al mateix nivell

Causes principals:

Superfície del sòl relliscosa per causa de presència de líquids, retalls o per haver estat fregada recentment, ensopegades amb obstacles (mobiliari, màquines, cables, obstacles que interrompen sortides o zones de pas, piles provisionals, etc.) o manca d'il·luminació.

Conseqüències:

Les més freqüents són de caràcter lleu: ferides, torçades, cops, esquinços, etc. En casos més extrems les conseqüències poden ser greus, amb fractures d'ossos.

Mesures preventives:

- Mantingueu l'ordre i la neteja al lloc de treball, i deixeu les sortides i zones de pas lliures d'obstacles.
- Cal assignar i senyalitzar les zones destinades a magatzem i qualsevol apilament provisional.
- Senyalitzeu els sòls relliscosos i/o fregats recentment, i retireu immediatament qualsevol vessament; escombriu amb certa freqüència per a eliminar retalls o pols que facin el terra relliscós.
- Estengueu els cables procedents dels equips de treball de manera que no travessin zones de pas o de treball.
- Utilitzeu calçat de seguretat amb sola antilliscant.

2.2. Xocs amb objectes immòbils

Causes principals:

Mobiliari de les instal·lacions, equips manuals emprats o apilaments provisionals.

Conseqüències:

Lesions lleus, com ara cops o petites rascades.

Mesures preventives:

Mantingueu l'ordre i la neteja al lloc de treball, i desembarasseu les sortides i zones de pas.

2.3. Caiguda d'objectes per manipulació

Causes principals:

Manipulació incorrecta de materials, objectes o eines, i objectes i materials de difícil subjecció.

Conseqüències:

Depenen de les característiques (pes, forma, etc.) dels objectes o materials que poden caure per manipulació, i de la zona del cos amb què contactin. Per això, les conseqüències poden ser lleus (cops), o més greus a causa de possibles fractures.

Mesures preventives:

- Utilitzar guants que millorin l'agarrar dels materials.
- Calçat de seguretat amb protecció.
- Ordre i neteja.

2.4. Caiguda d'objectes per desplom o esfondrament

Causes principals:

Emmagatzematge o apilament de materials incorrectes.

Conseqüències:

Depenen de les característiques (pes, forma, etc.) dels objectes o materials que poden caure i de la zona del cos amb què contactin. Per això, les conseqüències poden ser lleus (cops), o més greus a causa de possibles fractures.

Mesures preventives:

- Subjecteu o ancoreu fermament les prestatgeries a elements sòlids, com ara parets o terra, i col·loqueu els objectes més pesats en la posició més baixa de les prestatgeries.
- No permeteu que se superi la capacitat de càrrega de les prestatgeries.
- Garantiu l'estabilitat dels apilaments, respectant l'altura màxima permesa segons els casos.

2.5. Cops, punxades i talls amb objectes o eines manuals

Causes principals:

- Manipulació incorrecta d'eines i elements tallants: ganivetes, tisores, agulles, martells, tenalles, etc.

- El manteniment deficient d'aquestes eines incrementa aquest risc.

Conseqüències:

Talls i petites ferides que en general són de pronòstic lleu. En casos més extrems les conseqüències poden ser greus: hemorràgies, infeccions, tall de tendons, etc.

Mesures preventives:

- Presteu atenció al treball que esteu realitzant en tot moment, i agafeu bé les eines i materials.
- Cal revisar i fer un manteniment adequat de les eines de tall, i utilitzar-les únicament amb la finalitat que s'han dissenyat
- Les fulles aniran proveïdes d'alguna motllura en el seu mànec, de manera que s'eviti que la mà pugui lliscar-se fins a la fulla de cort. No es transportessin en les butxaques.
- No emprar fulles que tinguin els mànecs estellats o esberlats o aquelles que la seva fulla i mànec estiguin defectuosament units.
- En l'elecció d'una fulla cal tenir en compte el material a tallar, i el fi i delicat del tall, a talls bastos fulles gruixudes, a talls fins, fulles primes i de bon tall.
- Guardeu les eines ordenades, netes i en lloc segur.
- Col·loqueu correctament les eines tallants en fundes protectores després d'utilitzar-les, i mantingueu l'ordre i la neteja.
- Utilitzeu guants de protecció mecànica contra talls i punxades.

2.6. Talls i cops produïts per contacte amb elements mòbils de màquines

Causes principals:

Accés a parts mòbils dels diferents equips de treball utilitzats (talladores, planejadores, fregadores, grapadores, etc.), per utilitzar-los incorrectament o per manca d'elements de protecció (resguards).

Conseqüències:

Cops i petites rascades; en casos greus talls profunds i amputacions de membres.

Mesures preventives:

- No anul·leu ni burleu els elements de protecció que tingui la maquinària, i feu-ne un manteniment periòdic.
- Mantingueu i respecteu les distàncies adequades entre màquines: els elements o parts mòbils de les màquines no han d'envair mai les zones de pas.
- Senyalitzeu a terra les zones que poden ser envaïdes per elements o parts desplaçables de les màquines.
- Les operacions de neteja, greixatge, etc., es realitzaran sempre amb la màquina desconnectada del corrent, assegurant-se la no posada en marxa accidentalment.
- Compliu les normes de seguretat indicades a les instruccions del fabricant.
- Tota maquinària ha de disposar del marcat CE, del document que acrediti el grau de conformitat i del manual d'instruccions. Tots els equips de treball que disposin d'elements mòbils han de complir amb els requisits de seguretat que s'indiquen en el RD 1215/1997.

2.7. Projectió de partícules de goma, cuir, etc.

Causes principals:

Projectió de partícules o resquills, especialment en operacions d'escatat.

Conseqüències:

Poden ser lleus (petits cops, rascades o irritacions) o més greus (pèrdua de visió).

Mesures preventives:

- Instal·leu sistemes de captació i aspiració localitzada a les màquines i eines que puguin desprendre partícules.
- Utilitzeu ulleres protectores contra la projectió de partícules.

2.8. Contacte tèrmic

Causes principals:

Contacte accidental amb zones calentes de diferents equips de treball, per falta de proteccions adequades dels mateixos (forns, etc.).

Conseqüències:

En general, cremades lleus.

Mesures preventives:

Protegiu adequadament les zones generadores de calor dels equips. Extremeu la precaució, evitant exposar parts del cos. Utilitzeu guants amb protecció tèrmica.

2.9. Contacte elèctric

Causes principals:

- Risc d'electrocució per contacte directe o indirecte amb elements en tensió dels equips de treball i instal·lacions.
- Mal estat de la instal·lació elèctrica, derivacions dels equips, ús inadequat d'allargadors, absència d'elements de protecció de la instal·lació i endolls i allargadors sense presa de terra.
- Actes insegurs: estirar del cable en desconnectar aparells en comptes de fer-ho de la clavilla, sobrecarregar els endolls, tocar interruptors amb les mans mullades, etc.

Conseqüències:

Cremades, tetanització, fibril·lació ventricular, asfíxia i mort.

Mesures preventives:

- Pareu l'interruptor de qualsevol eina o màquina abans de desconnectar-la de la xarxa elèctrica. No estireu del cable per a desconnectar els equips.

- Eviteu sempre que sigui possible l'ús d'endolls múltiples; si n'utilitzeu, assegureu-vos que disposen de presa de terra. No realitzeu empalmaments ni connexions improvisades.
- Cal fer un manteniment preventiu dels equips de treball.

2.10. Risc d'incendi i explosió

Causes principals:

- Presència de materials combustibles (cuir, cautxú o materials plàstics) i de substàncies inflamables (tintes, dissolvents, coles, etc.).
- Presència d'atmosferes inflamables i d'instal·lacions d'aire comprimit.

Conseqüències:

Incendis i explosions que poden provocar lesions lleus, greus i mortals. Destrucció de béns materials.

Mesures preventives:

- Controleu la concentració de pols, gasos i vapors inflamables mitjançant sistemes de ventilació i extracció.
- Cal fer, periòdicament, el manteniment dels sistemes extractors, la neteja de les màquines.
- La revisió i manteniment de l'equip d'aire comprimit.
- No acumuleu productes inflamables a les àrees de treball.
- Els treballadors han de conèixer les mesures d'emergència i han d'estar formats en l'ús dels mitjans de protecció contra incendis de què disposa l'empresa.

2.11. Derivats de l'exposició a productes químics

Causes principals:

El risc d'exposició principal es produeix per via respiratòria o dèrmica:

- Exposició a vapors dels dissolvents orgànics presents en els productes químics utilitzats: pegues, coles, adhesius, cremes, betums, tints, productes de neteja del cuir, etc. Un dels dissolvents emprats habitualment és l'n-hexà, que és nociu i irritant. La via respiratòria és la principal via d'entrada dels tòxics, seguida de la dèrmica.
- Exposició a partícules de pols, fums, etc.
- No fer ús dels Equips de Protecció Individual (proteccions respiratòries i guants) i la manca o mal funcionament dels sistemes de protecció col·lectiva (sistemes d'extracció localitzada), afavoreix l'exposició a aquests productes.

Conseqüències:

Depenen principalment de:

- Les propietats toxicològiques de les substàncies químiques que formen part de la composició dels productes utilitzats.
- La via d'entrada del tòxic.
- La quantitat absorbida.

Les conseqüències són:

- Intoxicacions agudes per causa de la inhalació de vapors de dissolvents en espais amb ventilació inadequada, que provoquen una simptomatologia variada, com ara tos, vòmits, mal de cap, efectes sobre el sistema nerviós, somnolència, marejos, etc.
- També poden tenir efectes irritants a les vies respiratòries, pell i ulls, i al·lèrgies i dermatitis.
- L'exposició prolongada o repetitiva pot causar toxicitat sobre el sistema nerviós, i l'aparell digestiu.
- A més, exposicions prolongades a pols poden causar trastorns pulmonars.

Mesures preventives:

- Cal instal·lar sistemes d'extracció localitzada als llocs d'origen de desprendiments de partícules i generació de vapors.
- Mantingueu la ventilació natural dels locals adequadament.
- Addicionalment, utilitzeu Equips de Protecció Individual respiratoris, que comptin amb filtres físics, químics o mixtes adequats en funció de les partícules, gasos o vapors existents.
- Utilitzeu guants amb protecció química adequats per als productes químics emprats.
- Extremeu la higiene personal, i compliu estrictament amb allò indicat a les fitxes de seguretat i a les etiquetes dels productes.

2.12. Derivats de l'exposició a agents físics

Causes principals:

- Exposició a fonts de soroll originat per màquines.
- Exposició a vibracions (mà-braç)
- Il·luminació insuficient.
- Condicions ambientals no adequades en el lloc de treball (temperatura, humitat, escassa renovació d'aire, etc.).

Conseqüències:

Malalties o patologies produïdes per alts nivells de soroll. Estrès. Fatiga visual.

Mesures preventives:

- Adquisició de nova maquinària considerant el nivell de soroll i vibracions produït durant el seu funcionament.
- Feu la correcta revisió i manteniment de la maquinària i els seus elements.
- S'han d'aïllar les fonts de soroll i vibracions.
- Utilitzeu revestiments en parets i sostres que absorbeixin el soroll. Utilitzeu coixinets i manilles antivibracions.
- Cal controlar l'exposició dels treballadors a nivells alts de soroll i vibracions.
- És obligatori l'ús de protectors auditius i de guants amb propietats antivibratòries, si procedeix.
- Cal efectuar mesuraments periòdics.
- S'han de garantir unes condicions lumíniques d'acord a les activitats que es vagin a realitzar, i unes òptimes condicions termohigromètriques i de ventilació del lloc de treball. Tot això, segons estableix el Reial decret 486/1997, de llocs de treball.

2.13. Derivats de la càrrega física de treball

Causes principals:

- Adopció de postures inadequades en l'ús d'equips de treball.
- Realització de moviments repetitius de determinats grups musculars.

Conseqüències:

- Trastorns musculoesquelètics.
- Postures forçades de treball: molèsties musculars, tendinoses o articulars que es manifesten en forma de dolor i impediment.
- En general, les molèsties apareixen principalment a la zona del coll, espatlles i braços quan es realitzen estiraments o flexions forçades, o també a la zona dorsolumbar quan s'adopten postures incorrectes.
- Moviments repetitiu que afecten els diferents membres de les extremitats superiors durant el desenvolupament de diferents tasques.

Mesures preventives:

Van encaminades principalment a:

- Cal proporcionar formació específica i utilitzar elements auxiliars que ajudin a la manipulació de càrregues.
- Per tal d'adoptar postures correctes de treball és recomanable treballar amb l'esquena el més recta possible, evitant els girs o moviments laterals que puguin danyar la columna.
- Seleccioneu els útils de treball que tinguin el disseny adequat per a evitar postures forçades.
- Utilitzeu calçat ergonòmic.
- Alterneu la posició de peu dret amb la d'assegut.
- Feu una vigilància periòdica de la salut.

2.14. Derivats d'agents biològics

Causes principals:

Presència de fongs, insectes, pèls, femta, etc. en les soles de les sabates).

Conseqüències:

Infeccions d'origen bacterià, fúngic o parasitari.

Mesures preventives:

Extremeu la higiene personal, adoptant bons hàbits rutinaris com la rentada de mans. S'han de fer servir guants de làtex per a evitar el contacte.

3. Equips de Protecció Individual

Recordeu que tots els Equips de Protecció Individual han de tenir el marcat CE, el document que n'acrediti el grau de conformitat i manual d'instruccions:

- Protectors respiratoris amb filtres físics, químics o mixtes adequats, enfront de l'exposició a vapors de dissolvents, aerosols de tints, partícules i pols.
- Guants de protecció mecànica.
- Guants de protecció tèrmica.
- Guants de protecció química.
- Guants de protecció per a vibracions.
- Protectors auditius per a l'exposició a nivells elevats de soroll.
- Calçat de seguretat amb puntera reforçada i sola antilliscant.
- Ulleres de protecció.

4. Formació general

4.1. A nivell professional

Certificat de Professionalitat de l'ocupació de REPARACIÓ DE CALÇAT I MARROQUINERIA i FABRICACIÓ DE CALÇAT A MIDA I ORTOPÈDIC pertanyents a la família professional, de Tèxtil, Confecció i Pell sota l'empara del Reial decret 722/2011, de 20 de maig, pel qual s'estableixen cinc certificats de professionalitat de la família professional Tèxtil, confecció i pell que s'inclouen en el Repertori Nacional de certificats de professionalitat i del Reial decret 991/2013, de 13 de desembre, pel qual s'estableixen vint-i-cinc certificats de professionalitat de la família professional Tèxtil, confecció i pell que s'inclouen en el Repertori Nacional de certificats de professionalitat i s'actualitza el certificat de professionalitat establert com a annex IV del Reial decret 722/2011, de 20 de maig, respectivament.

4.2. A nivell de prevenció de riscos laborals

- Curs específic dels riscos laborals presents en el lloc de treball.
- Curs sobre la utilització correcta dels Equips de Protecció Individual.
- Curs sobre maneig d'equips antiincendis, mesures d'emergència i primers auxilis.
- Curs sobre els riscos en l'ús de productes químics (dissolvents, betums, etc.).

5. Referències bibliogràfiques

INSST. Guia per a l'acció preventiva. Número 31. Reparació de Calçat.

Fitxa de negoci núm. 39: taller de reparació de calçat. Octubre 2011.

Prevenió de riscos laborals. Riscos sectorials. Calçat. Universitat de les illes balears (2003).

Reial decret 722/2011, de 20 de maig, pel qual s'estableixen cinc certificats de professionalitat de la família professional Tèxtil, confecció i pell que s'inclouen en el Repertori Nacional de certificats de professionalitat.

Reial decret 991/2013, de 13 de desembre, pel qual s'estableixen vint-i-cinc certificats de professionalitat de la família professional Tèxtil, confecció i pell que s'inclouen en el Repertori Nacional de certificats de professionalitat i s'actualitza el certificat de professionalitat establert com a annex IV del Reial decret 722/2011, de 20 de maig.